

Babil Research
Strategic Advisory & Analysis

BÖLGESEL VE KÜRESEL TEHDİTLER VE FIRSATLAR KARŞISINDA TÜRK SAVUNMA SANAYİİ VE ATILMASI GEREKEN ADIMLAR

BARIN KAYAOĞLU

Babil Research

Babil Research, Türkiye'nin Ortadoğu politikası, Irak, Kürt jeopolitiği, bölgesel savunma ve güvenlik dinamiklerine odaklanan bağımsız bir araştırma ve danışmanlık girişimidir.

Çalışmalarımız, saha temelli araştırmalar, sosyo-ekonomik veri setleri ve bölgesel uzmanlık üzerine inşa edilmektedir. Bu yaklaşım, güvenilir ve kanıta dayalı analizlere ihtiyaç duyan politika yapıcılar, medya mensupları, araştırmacılar ve kurumlara katkı sunmayı hedeflemektedir.

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Babil Research'e aittir. İzin alınmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve Babil Research'ün yayın politikasını yansıtmayabilir.

www.babilresearch.com | info@babilresearch.com | X @babilresearch

Giriş

Çatışmaların ve doğmaya çalışan bir bölgesel jeopolitiğin sarkacında devinen Ortadoğu'da Türkiye, nispi kırılganlıklara rağmen dinamik ekonomisi ve toplum düzeniyle istikrarlı bir tablo çizmektedir. Bu ortamda Ankara'nın bölgesel ağırlığını arttıran en önemli faktörlerden biri olarak öne çıkan Türk savunma sanayii dünyada ve bölgede giderek daha çok ses getirmektedir.

Ancak bölge ateş altındayken Türkiye'nin güven ve istikrarının göreceli kalabileceği aşıkardır. Özellikle İsrail gibi yakın coğrafyada hegemonya amacı güden bir gücün varlığı dikkate alındığında Türk savunma sanayisini ve savunma-güvenlik ekosistemini daha da üst sıralara taşımak için gerek ülke içinde gerek bölgede gerekse de küresel düzeyde atılması gereken adımlar bulunmaktadır.

Bu politika notu, Türkiye'nin askeri teknolojilerde küresel aktör konumuna gelişi ve 7 Ekim 2023 sonrası artan bölgesel gerilimler ışığında Türk savunma sanayisinin yeni güvenlik tehditleri karşısında geliştirmesi gereken sistemleri ve bunların ortaya çıkardığı iş birliği fırsatlarını ele almaktadır. Bu notun temel amacı, Türkiye'nin kendi güvenliği ve bölge ve dünyadaki ortaklarının ihtiyaçları için geliştirilmesi gereken silah sistemleri, platformlar ve çözümler kadar iç huzur, refahı ve nüfuzunu arttırmak için siyasi, sosyal, ekonomik ve dış ticaret

alanlarında atması gereken adımları da ortaya koymaktır.

Türkiye'nin söz konusu alanda güçlü ve güçlendirilmesi gereken yanlarını ortaya koyan bu politika notunun amacı, yakın bölgenin ateş çemberine dönmesini engelleyecek caydırıcı önlemler geliştirme maksadı güttüğü unutulmamalıdır.

Savunma sanayiinde Türkiye'nin güçlü yanları

Türk savunma sanayii özellikle son yıllarda güçlü yanlarıyla göz doldurmaktadır. Birincisi, 1970'lerde devletin öncülüğünde kurulan ve daha sonra Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı (TSKGV) çatısı altında bir araya gelen büyük şirketler: ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, HAVELSAN, ASPILSAN, İŞBİR. Özellikle TSK'nın ihtiyaçlarının Ordu'nun adeta bir parçası olan kuruluşlar üzerinden karşılanması, hem ithalata bağımlı tedariğe bir alternatif sunmakta hem de ihtiyaçların piyasa koşullarının sert rekabet ortamından biraz daha izole şekilde geliştirilmesine olanak sağlamaktadır.¹

İkincisi, özellikle 1985'te Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın (bugün Savunma Sanayi Başkanlığı) kurulmasıyla ve 1990'larda Avrupa ile ekonomik yakınlaşmanın ve ABD ile F-16 projesinde edinilen üretim tecrübesinin getirileri sayesinde Türkiye sanayi-ticaret alanlarında

ciddi bir birikim elde etti. Ayrıca Türkiye'nin NATO üyeliğinin getirdiği eğitim-doktrin, plan-prensip ve harekât tecrübesi, bunun yanında özel sektörün uluslararası piyasalarda iş yapma becerileri sonucu 2001 krizi aşıldıktan sonra Türk savunma sanayiinin önünü açılmıştır. 2012 yılında ilk defa 1 milyar ABD dolarını aşan savunma sanayi ihracatı, 2025 yılında 10 milyar ABD dolarını geçmiştir.²

Bu ikinci faktöre en büyük katkı, hiç şüphesiz ki TSKGV şirketlerinin ve TÜBİTAK-SAGE'nin bir "okul" görevi görmesi, bu ortamlarda staj yapan veya çalışan personel ve onlar tarafından yetiştirilen personelin Baykar, Kale, Nuro, FNSS, Alp Havacılık, DEARSAN, METEKSAN ve daha birçok özel şirkette tecrübelerini yüksek katma değerli ürün ve hizmetlere dönüştürebilmesine olanak sağlamasıdır.

Üçüncüsü, "nizami harp/asimetrik savaş" ayrımının bulanıklaştığı ve savaşların çok daha "hibrit" hale geldiği günümüzde Türkiye, 1990'lar ve 2000'lerde iç güvenlik ve sınır ötesi hareketlerden elde ettiği tecrübeleri de ürün, hizmet, plan-prensip ve eğitim-doktrin geliştirmek için kullanmıştır. Özellikle Baykar İHA'larının geliştirilmesinde rahmetli Özdemir Bayraktar ve oğulları Haluk Bayraktar ve Selçuk Bayraktar'ın alanda TSK personeliyle birlikte bizzat bulunduğu, aynı "yakın mesai" yaklaşımını Anka serisi ve diğer sistemler geliştirilirken TUSAŞ ve TSK personellerinin yaptığı da bilinmektedir.³

Bu ortamda Türkiye dünyada daha çok tartışılmakta olan "Yüksek teknoloji/düşük teknoloji" (high-tech/low-tech) yaklaşımında da bir öncüdür. Yüksek teknoloji eseri platformları maliyet-etkin çözümleri ölçeklendirerek birlikte sahaya sürme Türkiye'nin güçlü bir yönüdür.

Baykar İHA'larının geliştirilmesinde rahmetli Özdemir Bayraktar ve oğulları Haluk Bayraktar ve Selçuk Bayraktar'ın alanda TSK personeliyle birlikte bizzat bulunduğu, aynı "yakın mesai" yaklaşımını Anka serisi ve diğer sistemler geliştirilirken TUSAŞ ve TSK personellerinin yaptığı da bilinmektedir.

Hem orta ve yüksek irtifa İHA'larının hem de mini ve mikro dron gibi yaklaşımların kullanılması buna iyi bir örnektir. Benzer bir yaklaşımın kara ve deniz araçlarında da kullanılacağı anlaşılmaktadır.

Geliştirilmekte olan sistemler⁴

Türk savunma sanayiinin halihazırda geliştirmekte olduğu sistemlerin detaylı analizi bu politika notunun kapsamı dışındadır. Ancak en azından bazı temel sistemlere kısa bir bakış, Türkiye'nin daha kat etmesi gerektiği yolun ve uluslararası paydaşlarla birlikte atması gereken adımların daha iyi anlaşılmasını da sağlayacaktır.

Türkiye, S-400 alımı sebebiyle F-35 programından çıkarılmasının ve dünyanın bu en gelişmiş savaş uçağı programına ileri parça üreticisi olmaktan mahrum bırakılmasının olumsuz

TUSAŞ bir yandan KAAN'ı hazırlarken diğer yandan Türk Hava Kuvvetleri pilotlarının eğitimi için Hürkuş ve Hürjet'i geliştirmekte ve bu platformların ihracatıyla Türkiye'nin dünya savunma pazarlarında sözünün daha da dinlenmesine olanak vermektedir. Özellikle İspanya gibi NATO'nun önemli müttefiklerinden birine 30 adet Hürjet satmak etkileyici bir başarıdır.

sonuçlarını halen tartışmaktadır. Ancak bu durumun olumlu etkileri de dikkatten kaçmamalıdır. Örneğin, Milli Muharip Uçak KAAN, F-35'in düşük radar izi, sensör birleşimi, ileri elektronik harp kabiliyetlerinin yanına F-22 gibi gelişmiş bir avcı uçağı olarak tasarlanmaktadır.⁵ TUSAŞ bir yandan KAAN'ı hazırlarken diğer yandan Türk Hava Kuvvetleri pilotlarının eğitimi için Hürkuş ve Hürjet'i geliştirmekte ve bu platformların ihracatıyla Türkiye'nin dünya savunma pazarlarında sözünün daha da dinlenmesine olanak vermektedir. Özellikle İspanya gibi NATO'nun önemli müttefiklerinden birine 30 adet Hürjet satmak etkileyici bir başarıdır. Tabi, eskiyen F-16 filosu açısından eksiklikler

devam etmektedir ancak bunlar da Baykar'ın Kızılelma ve TUSAŞ'ın Anka serisi İHA'larıyla, Eurofighter Typhoon teminiyle ve TUSAŞ'ın F-16'lar için gerçekleştireceği "ÖZGÜR" modernizasyon projesiyle giderilecektir. Muharip hava gücü kadar orta ve uzun vadede bütünlük ve çok katmanlı hava savunma sistemi (ve ileride füze savunma kabiliyeti edinmesi öngörülen) Çelik Kubbe sistemiyle de tamamlanarak Gök Vatan güven altına alınacaktır.

Denizde ise özellikle "Milli Gemi" projesi MİLGEM sayesinde edinilen tecrübeler önce Ada sınıfı 2400 tonluk korvetleri ortaya koymuş, daha sonra İstif ve Hisar sınıfı fırkateyn ve açık deniz karakol gemileri geliştirilmiştir. Yakın gelecekte de TF-2000 sınıfı hava savunma destroyerleri hizmete alınacaktır. İspanya ile ortak üretilen TCG Anadolu'dan sonra "Milli Uçak Gemisi" MUGEM projesinde ilk sac kesimi yapılmış, bu proje ve Reis sınıfı denizaltılar ve "Milli Denizaltı projesi" MİLDEN ile Türk Deniz Kuvvetleri "kapalı deniz gücünden" çok daha uzaklarda görev yapabilen bir "açık deniz gücüne" evrilecektir.⁶

Kara Kuvvetleri ağırlıklı bir güç olan TSK'nın karada yapması gerekenler çok daha derin ve kapsamlıdır. Geç kalınmış Altay ana muharebe tankı projesinden gerek harekât hızını, vuruş gücünü ve askerin güvenliğini arttıracak Türk savunma sanayiinin büyük başarıyla ürettiği ve ihraç ettiği Arma, Parsa ve Tulpar gibi muharebe ve personel taşıyıcıların envantere çok daha yüksek miktarlarda ve hızlı bir şekilde eklenmesi gerekmektedir. Bu alanda özellikle insansız/robotik sistemlere de eğilmeli ve Mehmetçik'in çatışma alanlarında maruz kaldığı tehlikeleri asgariye indirecek çözümler geliştirilmelidir.

***Bu bağlamda, bölge
çapında alınacak
önlemler—hava savunma
sistemleri, elektronik
harp unsurlarının
geliştirilmesi, siber ve
haberleşme güvenliğinin
sağlanması, toplumların
özellikle istihbarata karşı
koyma konusunda bilinç
düzeyinin yükseltilerek iç
ve dış tehditlere dirençli
hale getirilmesi—İsrail'i
bölgesel normlara
saygılı davranmaya
zorlayacaktır.***

Türkiye'nin yakın bölgesinin jeopolitik riskleri ve ihtiyaçları

Son yıllarda özellikle İsrail'in stratejik tercihleri ve bunlara karşı bölge ülkelerinin atacağı adımlar Türkiye'nin yakın coğrafyasının geleceğini şekillendirecek en önemli etmenler arasında yer almaktadır. Bu durumda karşımıza iki temel olasılık çıkmaktadır:

1) 7 Ekim 2023'te başlayan ve İsrail'in "niteliksel askeri üstünlüğünü" bölgeyi alenen tehdit etmek için kullanmasına göz yummaktır. 28 Şubat 2026'da ABD ve İsrail'in İran'a saldırması, bunun sonrasında da Tahran'ın Körfez'deki Arap ülkelerine yoğun taarruzu bu yaklaşımın rasyonel olmadığını göstermiştir.

2) İsrail'in "kendisine çekidüzen vermesini sağlamak" için Türkiye'nin daha da güçlü hale gelmesi ve diğer bölge ülkelerine de bu konuda yardımcı olmasıdır. Burada amaç, İsrail'i tehdit etmek değil, Yahudi devletinin ileride bölgeyi ateşe atacak yanlış adımlardan kaçınması için caydırıcılık yaratmaktır.

Zayıflık meydana okumaya, güç ise karşılıklı saygıya ve barışa yol verir. Bu bağlamda, bölge çapında alınacak önlemler—hava savunma sistemleri, elektronik harp unsurlarının geliştirilmesi, siber ve haberleşme güvenliğinin sağlanması, toplumların özellikle istihbarata karşı koyma konusunda bilinç düzeyinin yükseltilerek iç ve dış tehditlere dirençli hale getirilmesi—İsrail'i bölgesel normlara saygılı davranmaya zorlayacaktır.

Tekrar edilmelidir ki burada amaç İsrail'le savaş değil, hakkaniyetli bir çerçevede (1967 sınırlarına yakın, başkentinin Doğu Kudüs olduğu) bir Filistin devleti kurulmasını sağlayarak bölgesel barışın tesisidir. Her ne kadar 1973 savaşında İsrail'in yenilgiye çok yaklaşması kendisini 1978'de Mısır'la Camp David Barış Anlaşması'na ve Mısır topraklarından çekilmeye ikna ettiyse de nükleer silahlara sahip olduğu bilinen İsrail'le varoluşsal bir savaşın sadece bölgeyi değil, tüm Dünya'yı yıkıma götüreceği unutulmamalıdır.

İsrail demişken bölgemizin diğer "haşarı çocuğu" İran'a değinmeden olmaz. Yıllarca kendisini İslam dünyasının çok da istemediği bir "liderlik" rolünde gören ancak özellikle vekil örgütler aracılığıyla bölgede istikrardan çok kaosa yol açan Tahran yönetimin Şubat-Mart 2026'da ABD-İsrail'le girdiği savaştaki tecrübeleri dikkatle incelenmelidir. Yıllarca siyasi ve ideolojik tercihlerle nizami ordusunu ve hava

Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasında Türkiye'nin savunma sanayii ve genel olarak savunma-güvenlik sektörlerindeki tecrübelerini paydaş ülkelere aktararak onların da kendilerini bu alanlarda güçlendirmeleri, belli alanlarda ise ortak AR-GE ve üretim yapmaları için öncü rol oynamalıdır.

kuvvetlerini zayıf bırakan ve sadece Devim Muhafızları Ordusu ve vekil güçlere yatırım yapan Tahran, bunun bedelini ağır bir şekilde ödemiştir. Savunma sanayi analisti Arda Mevlütoğlu bu durumu 12 Gün Savaşı ve Mayıs 2025'teki Pakistan-Hindistan gerginliği sonrasında "rakibine göre zayıf hava gücü, sıfır hava gücüdür" şeklinde yorumlamıştır.⁷

Bu ortamda Türkiye'nin yapması gereken, bir önceki kısımda adı geçen kara-deniz-hava sistemlerini mümkün olan en yüksek sayıda bir an önce hizmete alarak bölgedeki diğer ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verecek plan, prensip, eğitim, doktrin, sistem ve çözümleri geliştirmektir.

Türkiye'nin içte ve dışta alması gereken önlemler

Yakın, orta ve uzun vadede Türkiye'nin gerek ulusal, bölgesel ve küresel savunma-güvenlik

ekosistemi ve savunma sanayiinde gerekse de siyasi, sosyal ve ekonomik düzlemde alması gereken önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Yakın vade (5 yıl içinde)

1) "Yerli ve milli" şiarıyla projeler devam ettirirken geleceğin teknolojilerinin geliştirilmesi için daha da sermaye-yoğun girişimlere ihtiyaç olacağından farklı ülkelerle savunma-güvenlik alanlarında AR-GE ve üretim çalışmalarında külfet paylaşımına daha açık olma.

Türkiye zaten bu konuda son derece esnek ve akılcı bir yaklaşım benimsemektedir. Hürjet'te İspanyollara ürünü geliştirme imkânı verilerek satma, Suudi Arabistan'la KAAN konusunda ortaklık söylentileri, yine MİLGEM projesi kapsamında Pakistan için Ada sınıfı korvetlerin "Babür" adıyla daha da geliştirilmesi ve Pakistan Donanması için iki geminin Türkiye'de ikisinin de Karaçi'de inşa edilmesine de olanak sağlanmaktadır.

Bundan da öteye gitmek gerecektir. Özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasında Türkiye'nin savunma sanayii ve genel olarak savunma-güvenlik sektörlerindeki tecrübelerini paydaş ülkelere aktararak onların da kendilerini bu alanlarda güçlendirmeleri, belli alanlarda ise ortak AR-GE ve üretim yapmaları için öncü rol oynamalıdır.

Ancak dış paydaşlara, kendi savunma-güvenlik ekosistemini geliştirmenin çok uzun bir süreç olduğunun altı çizilmeli, Türkiye'nin bunu 1920'ler ve 1930'larda denediğini ve ancak 1970'lerde mütevazı sayılabilecek bir seviyeden başlayarak dünya çapında savunma sanayi devleri çıkartabildiği vurgulanmalıdır.

2) Türkiye'deki ithalatçı büyük şirketlerin korunması için getirilen e-ticaret kısıtlamalarının

**NATO'nun 2025
Den Haag (Lahey)
Zirvesi'nde aldığı
"savunma bütçelerinin
ulusal gelirin yüzde 5'i
seviyesine çıkartılması"
kararı, Türkiye'yi halen
50 milyar doların
üzerindeki savunma-
güvenlik bütçesini en
az 75 milyar dolara
çıkarmasını, acil
ihtiyaçlar da göz
önüne alındığında ise
bu miktarı 100 milyar
dolara kadar çıkarmasını
zorunlu kılacaktır.**

en azından savunma ve teknoloji şirketleri ve genç müteşebbisler için askıya alınması, genel olarak alt komponent ithalatının start-up ve KOBİ'ler için kolaylaştırılması uygun olacaktır. Girişimcilerin basit bir anakart veya çip için bedelinin çok üzerinde meblağlar ödemek zorunda kalması, hem askeri-güvenlik alanında hem de sivil sektörde girişimcilik veya inovasyon ruhuna zarar verecektir.

Amaç "yerli ve milli" üretimi teşvik etmek ise bunu ithal ürünlerin ikamesi için finanse edilmesi, bu sübvansiyonların da ancak 10 yıl gibi sürelerle sınırlandırılması gerekir. Genel olarak, ikame edilmesi mümkün veya rasyonel olmayan ürün ve alanlarda teşviklerin Türkiye'de üretilmeye daha uygun parçalara yönlendiril-

mesi mantıklı olacaktır.

3) Türkiye'nin geliştirmesi gereken özelliklerinden biri de savunma sanayii ve sivil teknoloji şirketleri arasındaki "geçirgenlik" ve "simbiyotik" ilişkidir. Örneğin, askeri haberleşme teknolojilerindeki gelişmeler ülkemizin mobil ve fiber optik haberleşme ağlarını da güçlendirecek, yine askeri tıp alanındaki araştırmalar zaman içinde sivil hastanelerde özellikle acil tıp, ortopedi ve travmatoloji uzmanlıklarına fayda sağlayacaktır.

ASELSAN'ın 1990'lardaki tecrübesinden sonra bugün son derece rekabetçi akıllı telefon ve tablet pazarına girmesi, ticari olarak uygun görünmese de ASELSAN iştiraki olan ULAŞ A.Ş.'nin geliştirdiği 4G ve 5G çözümlerine Türkiye'nin mobil iletişim altyapısında ayrıcalıklı bir konuma getirilmesi ulusal çıkarlara uygun olacaktır. Ulaştırma Bakanlığı, verdiği lisanslar ve açtığı ihalelerle bu yönde adımlar atabilir.

Yakın ve orta vade (5-10 yıl içinde)

4) Kamu maliyesinin iyileştirilmesi, kur ve para politikalarının rasyonel bir seviyeye oturtulması, kamu ve özel sektörde tasarrufun yeniden teşvik edilmesi, bu sayede cari açığın kapatılarak sermaye birikimine imkân sağlayarak "sıcak para" alışkanlığından vazgeçemeyen Türkiye'nin orta vadede atması en gerekli ve bir o kadar da zor adım olacaktır.

Türkiye, zaten NATO yükümlülükleri dolayısıyla savunma ve güvenlik bütçesini arttırmak zorundadır. NATO'nun 2025 Den Haag (Lahey) Zirvesi'nde aldığı "savunma bütçelerinin ulusal gelirin yüzde 5'i seviyesine çıkartılması" kararı, Türkiye'yi halen 50 milyar doların üzerindeki savunma-güvenlik bütçesini en az 75 milyar

Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Ocak 2026'da Al Jazeera'ye verdiği mülakatta önerdiği ve Avrupa Birliği'nin entegrasyon hikayesine benzer bir bölgesel entegrasyon—örneğin, “Güneybatı Asya ve Kuzey ve Doğu Afrika Savunma ve Refah Paktı” gibi bir girişim yakın coğrafyamızı daha güvenli hale getirecek bir adım olabilir.

dolara çıkarmasını, acil ihtiyaçlar da göz önüne alındığında ise bu miktarı 100 milyar dolara kadar çıkarmasını zorunlu kılacaktır.⁸

5) Likidite problemini aşmış bir Türk ekonomisi, bankacılık sektörü üzerinden Türk savunma sanayii ürünlerini almak isteyen ülkelere uygun kredi ve finansman koşulları sunmalıdır. Zira OECD kuralları gereğince üye ülkelerin Eximbankları üzerinden silah sistemleri ihracatı için kredi vermemesine dair bir kural vardır—ABD'nin kendisinden silah almak isteyen ülkelere bunları “Yabancı Askeri Satış” (Foreign Military Sales) programı üzerinden satma sebeplerinden biri de budur.⁹

6) Bu politika notunun amacı Türk savunma sanayi ve savunma-güvenlik ekosistemi üzerinden bölgemizi daha güvenli hale getirmek olduğuna göre konunun siyasi boyutuna da kı-

saca değinmek gerekir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Ocak 2026'da Al Jazeera'ye verdiği mülakatta önerdiği ve Avrupa Birliği'nin entegrasyon hikayesine benzer bir bölgesel entegrasyon—örneğin, “Güneybatı Asya ve Kuzey ve Doğu Afrika Savunma ve Refah Paktı” gibi bir girişim yakın coğrafyamızı daha güvenli hale getirecek bir adım olabilir.¹⁰

Uzun vade

7) İnsana yatırım:

a. Tüm gençlerin—branşları ne olursa olsun— çağın gerektirdiği teknolojilerde ehliyet kazanmasına imkân sağlayacak şekilde bir milli eğitim sisteminin kurgulanması.

Buradaki yaklaşıma göre, sosyal ve beşerî ilimlere yatkın olan gençlerin fen-teknoloji-mühendislik-matematik (STEM) alanlarında (özellikle optimizasyon kuramında), STEM alanında kuvvetli olanların da sosyal-beşerî alanlarda temel yetkinlik kazanmaları için pedagojik çalışmalar yapılması gerekir.

Bu bağlamda özellikle bazı ülkelerin eğitimde “analoğa dönüş” şiarı güttüğü ve sınıflardan kişisel tablet ve telefonları çıkardıklarını belirtmekte fayda var.¹¹ Amaç, çocukların öğrenme ve muhakeme yeteneklerini teknoloji yardımı olmadan geliştirmelerini sağlamak, daha sonra bu yetenekleri teknolojiyle geliştirmek ve teknik imkanları kendi ihtiyaçları doğrultusundan kullanmalarını teminat altına almaktır. Zira akıllı telefon ve tabletler, çocukların ve gençlerin kullandığı aletler olmaktan çıkmış, o teknolojiyi üreten şirketlerin çocukları ve gençleri adeta bir araç haline getirmesine olanak sağlamıştır.

“Dijital detoks” denilen bu ihtiyacı güçlü bir şekilde uygulamak için okullardaki ders saatleri

ve sürelerinde ciddi gözden geçirmelere giderek okullarda spor, münazaralar ve genel olarak sosyalleşmenin önü açılmalıdır.

b. “Her Türk asker doğar” diye gururla okunan yürüyüş sloganı, kısaltılan askerlik süreleri ve “bedelli” gibi uygulamalarla çelişir hale gelmiştir. Ancak burada bir fırsat da vardır. Son derece karmaşık ve teknoloji-yoğun hale gelen askeri platformların ve harp sanatının, hizmet süresi iki yıldan kısa olduğunda ne askerliğini yapana ne de TSK’ya çok fazla fayda sağlama- yacağı aşıkardır.

Bu açıdan bir yandan zorunlu askerlik kaldırılırken isteyen gençlerin yine de profesyonel askerlik yapma yollarının açık bırakılması, diğer yandan bir yıl kadar sürecek “zorunlu vatani görevin” sivil şekilde yapılabilmesine olanak verilmesi yasama ve yürütme erkleri tarafından ciddi şekilde düşünülmelidir. Burada sadece erkek vatandaşların değil kadınların da sivil vatani

görevi ifa etmeleri toplumsal düzenin ve birey hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Güvensizleşen dünyada İsviçre gibi ülkeler zorunlu askerliği kaldırmayı reddederken bazıları da zorunlu askerliği geri getirmektedir. Türkiye, geniş nüfusu itibariyle zorunlu askerliğe ihtiyaç duymayabilir ancak gençlere “vatan için çalıştım” yönündeki görev bilincini aşılama zorun- dadır.

c. Belki en önemli “insana yatırım,” as- keri personelin ve güvenlik güçlerinin maaş ve özlük haklarının geliştirilmesi, özellikle asker ve güvenlik personelinin yararlanabileceği sağlık sisteminin yeniden tesis edilmesinden geç- cektir. Bu konunun da yine yasama ve yürütme erki tarafından ivedilikle ele alınması ve iyi dü- şünülmüş, çalışılmış planlarla hayata geçirilme- si elzemdir.

Son Not

- ¹ Arda Mevlütoğlu, “Türk Savunma Sanayiinin Dönüşümü,” Perspektif, 17 Nisan 2020, <https://www.perspektif.online/turk-savunma-sanayiinin-donusumu>.
- ² Başak Berber, “Türk Savunma Sanayii İhracatı 2025: 10.56 Milyar Dolar,” SavunmaSanayiST, 3 Ocak 2025, <https://www.savunmasanayist.com/turk-savunma-sanayii-ihracati-2025-10-56-milyar-dolar>; “Savunma sanayi ihracatı 2012’de 1 milyar doları aştı,” Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım ve Finans Ofisi, 24 Ağustos 2012, <https://www.invest.gov.tr/tr/news/news-from-turkey/sayfalar/240812-turkish-defense-industry-exports-usd-1-billion.aspx>.
- ³ “Özdemir Bayraktar: Bu dünyadan bir AKINCI geçti,” YouTube, 7 Şubat 2026, <https://www.youtube.com/watch?v=pwql5OOc5EA>.
- ⁴ Barın Kayaoğlu, “Turkey’s defense sector enters 2026 with naval progress —and unresolved vulnerabilities,” Al-Monitor, 28 Aralık 2025, <https://www.al-monitor.com/originals/2025/12/turkeys-defense-sector-enters-2026-naval-progress-and-unresolved-vulnerabilities>.
- ⁵ Barın Kayaoğlu, “Turkey’s Kaan Stealth Fighter Dream: Merge the F-22 and F-35 Into One Warplane,” 19FortyFive, 29 Ocak 2025, <https://www.19fortyfive.com/2025/01/turkeys-kaan-stealth-fighter-dream-merge-the-f-22-and-f-35-into-one-warplane>.
- ⁶ Cem Yaylalı, “A Nuclear Future? Turkish Navy Reveals Ambition for Nuclear-Powered Submarines (Part 1),” 1 Mayıs 2025, <https://devrimyaylali.com/2025/05/01/a-nuclear-future-turkish-navy-reveals-ambition-for-nuclear-powered-submarines-part-1>.
- ⁷ “Arda Mevlütoğlu: Bölgesindeki rakiplerle kıyaslandığında hava gücü zayıf olan bir ülkenin, pratikte hava gücü yok demektir.” İRAM, 3 Temmuz 2025, <https://www.facebook.com/iramcenter/videos/arda-mevl%C3%BCto%C4%9Flu-b%C3%B6lgesindeki-rakiplerle-k%C4%B1yasland%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-hava-g%C3%BCc%C3%BC-zay%C4%B1f-olan-bir/2000673330739760>.
- ⁸ Barın Kayaoğlu, “Turkey’s defense industry eyes \$200B opportunity from NATO’s 5% push,” Al-Monitor, 6 Temmuz 2025, <https://www.al-monitor.com/originals/2025/07/turkeys-defense-industry-eyes-200b-opportunity-natos-5-push>; Mert İnan, “Geç kalmayalım! En az 400 modern savaş uçağı olmalı,” Haber Global, 19 Haziran 2025, <https://haberglobal.com/yazarlar/gec-kalmayalim-en-az-400-modern-savas-ucagi-olmali-455906>.
- ⁹ “OECD Arrangement on Officially Supported Export Credits,” OECD, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1998/10/the-arrangement-on-guidelines-for-officially-supported-export-credits_g1ghgb9c/9789264189874-en.pdf.
- ¹⁰ “Dışişleri Bakanı Sayın Hakan Fidan’ın Al Jazeera English’e Verdiği Mülakat, 29 Ocak 2026,” Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, <https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-hakan-fidan-in-al-jazeera-english-e-verdigi-mulakat-29-ocak-2026.tr.mfa>.
- ¹¹ Hikmet Karakuş, “Sweden’s ‘Return to Analogue’ in Education is an Awakening,” Halkweb, 18 Şubat 2026, <https://halkweb.com.tr/en/switzerlands-move-to-analog-education-is-a-wake-up-call>

Notlar

Notlar

Barın KAYAOĞLU

HAKKINDA

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Bölge Çalışmaları Enstitüsü'nde Amerika Çalışmaları Anabilim Dalı başkanı ve Dr. Öğretim Üyesidir; aynı zamanda bağımsız bir analist ve danışmandır. Doktora derecesini 2014 yılında Virginia Üniversitesi Tarih Bölümü'nden almıştır.

Al-Monitor, Anadolu Ajansı ve Türkiye Today gibi medya kuruluşları için düzenli köşe yazıları yazmanın yanı sıra, doktora tezine dayanan ve ABD'nin Türkiye ve İran'la ilişkilerini ile iki ülkede Soğuk Savaş'tan günümüze kadar uzanan Amerikan yanlısı ve karşıtı eğilimleri inceleyen ilk kitabı üzerinde çalışmayı sürdürmektedir. Bu rapordaki fikirler yazar aittir ve ASBÜ'yü, Babil Research'ü, yazarın çalıştığı diğer kurum ve kuruluşları ve akrabalarını bağlamaz

Babil Research

Strategic Advisory & Analysis